

Neopodriješani se dopisi ne štaka. Prispisana se pisma štaka po d. svaki redak. Oglaš od 2 redaka stoji 60 no., za svaki redak 5 no.; ili u slučaju opetovanja na pogodbe za upravom. Novci se poštom naplatiti (kao poštalo) na administraciji "Naše Sloge". Kasa, pristina i naplata pošta valja točno označiti.

Komu list nedodje na vrijeme, za to javi odgovarajući u ovom pismu, za koje se ne plaća pristina, ako se ispravna napisat: "Reklamacija".

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politički list.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari“. Nar. Pos.

Iskazi svakog četvrtka na cilem arku.

Dopisi se navraćaju ako se i nastakaju.

Nobiljegovanilistovi se neprimaju. Predplata s poštarinom stoji 5 for., za seljake 3 for. za godinu. Razmjerno for. 3/4, 1 i 1 za pol godine. Isvan carovino više postarizna.

Na malo jedan broj 5 novč.

Uredništvo i administracija nalaz se u Via Farneto br. 14.

Poziv na predplatu.

Sa ovim brojem navršujemo god. 1893. a mi vršimo običnu svoju dužnost, da pozivljemo sve naše čitatelje, da obnove predplatu za buduću godinu. Nu na žalost našu imade jošte mnogo nemarnih čitatelja, koji nisu uplatili lista niti za tekuću godinu. A to da rečemo od onih, koji nam dužuju i za više godina predplatu? Ove, ako neprimaju na izplatu savjest, prisiliti će sudovi na njihovu štetu i sramotu. Naše redovito i uredno plaćajuće čitatelje molimo, da nam ostanu i nadalje vjerni, da izvole poduprijeti ovo jedino hrvatsko glasilo istarskoga puta obilnom i točnom predplatom, da uzmagujemo u buduću po najboljih silah zadovoljiti težkim dužnostim novinarah.

Neimajuć mogućih zagovornika niti izvanrednih podpora, osloniti nam se je jedino na naše predplatnike. A tako je i najbolje, jer smo bar posve samostalni i neodvisni.

List stoji na godinu for. 5 za imućnije, a za seljake for. 2; za pol godine polovicu gornjih cijena; izvan dvave postarizna k tomu.

Novce neka nam se šalje poštom, skom nakaznicom, jer je tako najjeftinije. Molimo njeđno gg. dopisnike, da nas i u buduću podpomognu istinitimi dopisi, viestmi itd.

U Trstu, mjeseca decembra 1893.

Uprava „Naše Sloge“.

Naše potrebe u Beču.

Cesta u Koparskom kotaru.

Obćinsko poglavarstvo u Dekanah i stanovnici podobćina Černogkala, Podpeća, Zazida i drugih poslali su svomu zastupniku u Beču molbu, da bi jim državna vlada dala pomoći, da se popravi i preuredi negda dobra, a sada slaba cesta, koja veže one dvie znamenite državne ceste, što vode jedna iz Kozine na Buzet, a druga iz Trsta u Istru.

Zastupnik dr. Loginja popratio je due 18. t. m. tu prošnju na ministra unutarnjih poslova, pridružio se molbi u ime svojih izbornika i potvrdio kako bi bi' korisno izvesti onu radnju, jer bi onom cestom, kad bi se popravila i gdje je potrebno na ravnije izpeljala, cielei Kras Buzetski, koj vali na onu stranu, laglje dovažao u Trst svoje plodine, a tako i sela dekanse obćine ležaoća na onoj erti. Spomenuo je i to, da bi se ono djelo dalo izvesti novcem što je odlučen za pripomoć onim krajevom, koji su prošlog ljeta trpili suša i drugoga zla, i rekao da Istra uvijek „trpi“, i da bi se dosta naroda ohranilo zadnje mjesecce nastajuće zime i u budućem proljeću, ako bi se izvela ta gradnja, koju je toplo preporučio. Zastupnik je učinio svoju dužnost, a sad je na vladi da ona učini svoju!

Mi dodajemo samo to, neka se ne mjeri odviše, jer mjerčini nobi ni-

kada sami ceste učinili; nego neka se odluči novca, pak pametne ljude na okup, državnoga inženira na lice mjesta, te udari liniju, pak udri raditi. Neće biti željeznica, nego ućobnija cesta, pak netreba da budu vredili više planovi na papiru, nego li djelo u zemlji i kamenu!

Istom zgodom došla je našim zastupnikom pritužba nekoga I. G. iz Koprnorskoga kotara, koj se tuži, da je financa s njim preočtra i da mu čini potežkoće, koje on drži da nisu utemeljene u zakonu. To treba razviditi to je stvar zasebna. Ali nije zasebna stvar, nego je obćenito pitanje ima li financa pravo zatvoriti državnu cestu iz Trsta preko Zavala u Istru za izvoz špirita, pak da moraš špirit, kad si ga kupio u Trstu poslati morem u Milje ili u Kopar, a onamo poći po nj' makar da bivaš u kopnu na istoj onoj cesti.

I o tom predali su zastupnici naroda pritužbe na ministra financija Plenera.

Plener je po rodu i politici Niemac, ali je mudra glava i valjan čovjek, te je više puta i dok je bio samo zastupnik i od kad je ministar, javno izporjedio da treba proučiti te mnoge pritužbe iz Primorja, pak ako se nadje da su temeljite, da treba pomoći. Dakle i onaj pojedinac i narod mogu pouzđano očekivati da će ministar dati stvar potanko razviditi, i ako nadje da nije pravo, učiniti će da bude pravo.

Pošta u Medulinu.

Medulin je prijatno selo na isto imenom zaljevu nedaleko od Pule. Ima nešto preko 1000 duša, župni ured, pučku školu, obćinsku delegaciju, upravni odbor, lučki i financojalmi ured; ima nešto dućana i jedan parni malin, ako i ne velik.

U Meduliniski zaton utiču se brodovi i ladje kada prieti nezgoda na moru te zakuha bura u Kvarneru, pak ostaju i po više dana tamo. Pod Medulinom krea se i gorivo drvo što se sieće na obćini Ližnjanskoj i Šišansknoj; ima i kamenike, te se narod mješa, tko dodje, tko odlazi.

Blizu je selo Ližnjana, manje dođuše, ali i odovud i onamo piše se i pošilja se roba. I tamo je župni ured i škola i obćinski upravni odbor.

Pored svaga toga Medulin neima ni danas redovite svježanje pošte ni poštarskog ureda. Načelno uveden je doduše takozvani seoski listonoša, kao neka vrst hodoćega poštarskog ureda, ali taj ide samo svaki drugi dan, a dok nije bilo ni toga, mogao se iz Pule pisati knjigu u Medulin, pak je čekala na pošti, dok je koji došao pitati.

Bilo je kao da napišo list i da dođ ga na poštu, a međjutim po kom željadetu poručih u Medulin neka dođu po pismo koje si pisao!

Medulin treba svakidanjju poštnu svezu s Pulom i treba svoj samostalni poštarski ured, za se i za Ližnjana od onuda neka bi listonoša, ako je

laglje nego iz Pule, pošao u Pomer i Šišan da dleli i prima listove.

Nekoristi prigovoriti, da još neima toliko toga, da bi vredilo ustanoviti poštarski ured u Medulinu, jer kad bi bio ustanovljen, mnogo više bi se toga pisalo i poštom odpremljivalo.

Koliki ljudi neimaju kola ni voza dok cesta nepodje njihovim selom? a poslje svaki gleda da pribavi.

Medulinci već više časa mole tu blaženu poštu, pa kad pošta u cijeloj državi daje veliki dobitak, pravdom je, da se ustanovi i ondje, gdje je prilika, da će se na brzo izplaćivati trošak, kao što bi u Medulinu. Neće država propasti ako jedno dvie godine, daje koju stotinu forinti. Poslje će sve platiti marka, to jest narod.

I tu molbu toplo su zagovorili prigodom zadnjeg boravka u Beču naši narodni zastupnici, te se nadamo, da ono neće biti glaš vapijućega u pustinjii.

Trgovačka komora.

Za Istru je trgovačka komora u Rovinju, jer kada su se činile te komore, Rovinj je bio najveći grad u Istri, ovala mu je trgovina i brodarstvo. Sada već nije tako. Sada je Pula najveći grad u Istri, uređjen na noviji način, sa mnogimi dućani i drugimi trgovinama, a što je glavno, u Puli nije sam Latin kao u Rovinju, nego nadješ i hrvatskoga čovjeka obrtnika i trgovca.

Nije dakle za nas svejedno je li trgovačka komora u Rovinju ili u Puli.

Nami i cijeloj Istri bolje kaža da bude u Puli, gdje bi laglje i naš koji čovjek došao u nju, i razvio svoje misli, i branio korist trgovačkoga i obrtnoga stališa.

Zato su naši zastupnici pri zadnjem zasjedanju državnoga sabora u Beču pitali ministra trgovine kada će prenesti sjedište trgovačke komore iz Rovinja u Pulu? Tim su oni sjotili ministra jedne stvari, koja se prije ili kasnije mora učiniti, jer promjenjena okolnosti grada Pule tako zahtjevaju.

Naši protivnici govoro: nemojte za Boga, jer će Rovinj propasti. To je lažno.

Rovinj neće propasti ako izgubi trgovačku komoru, jer nežive od nje, nego od vina i od ulja koje priradi, i od ribarstva.

Ali naša strana, naš hrvatski jezik nesmije propadati; trgovačka komora je za cijelu Istru, ona mora njoj cijeloj služiti, a na da se u njoj bane samo neki ljudi i neke misli.

Zato je potrebno, da joj sjedište bude Pula, a ne Rovinj, jer će u Puli ljepše i bolje baviti svoj zadatak, a tim više koristiti cijeloj pokrajini!

Hrvatski notar u Pazinu.

Bilo je došlo vrijeme, te su ljudi već mislili kao da se nesmije pisati hrvatski. Notar bi stogod malo petljikao po domaću, ako nije i to u školah zaboravio, pa kad bi ljudi došli k njemu, govorili su hrvatski, na pri-

liku, da jedan prodaje to i to, drugi da daruje to i to, ili da mladenci zasjedaju svoji imetak, i tako dalje, a notar bi pisao talijanski.

Zašto bismo mi to trpili kad smo pod svojim kraljem i u svojoj domovini. Kada se pogadjamo hrvatski na besjede zašto se nobi hrvatski i pisalo?

Naši narodni zastupnici razložili su pri zadnjem zasjedanju i to, rekli su ministru da od svih notara, što jih je pod sudom Motovunskim, Buzetским, Porečkim, Rovinjskim, Pazinским i Labinskim, nijedan nezna napisati ljudem pismo hrvatsko, a narodu da je onuda pobrojano 80 tisuća koji govori hrvatski; pak su pitali neka otvori u sredini onih sudbenih kotara, a to je u Pazinu, jedno novo notarsko mjesto, u to novo mjesto, neka podieli takovomu notaru, koji nedvojbeno dokaže da znađe i u hrvatskom jeziku satinjati pisma.

Hrvatska gimnazija u Pazinu.

Naš staroslavni Pazin izgubio je mnogo od kada je ukinuta gimnazija što je tamo bila, i otkada je premješten bataljun od domobranstva.

Ne samo velika duhovna narodna potreba, nego i mjestna korist grada Pazina pita, da se tamo ustanovi hrvatska gimnazija, onakova po prilici kakova je na Rieci, gdje bi se mladež učila sve nauke na svojem narodnom jeziku, pak bi laglje napredovala, a uzato da se uči po par ura na tjedan i njemački i talijanski jezik.

Za Pazin i okolicu to bi bilo velike koristi, jer bi tamc i učitelji i učenici potrošili nekoliko tisuća forinti na godinu i gradić bi se pridigao, kako je i pravo.

Talijanska gimnazija nemože biti u Pazinu, jer bi to bila krivica za hrvatski puk istarski, budući da Talijani za se imaju cijelu gimnaziju talijansku u Kopru.

Dakle ako ima biti, biti će ili hrvatska ili nikakova. Zato ludo čino oni Pazinci, koji se protive hrvatskoj narodnoj stvari u Istri ili se odmeću od nje. Oni tako rade za volju nekih likih dotepanaca proti koristi svoga rodnoga grada; a tako čine proti svojoj koristi svi oni Istrijanci, koji se protive hrvatskoj politici, jer samo s njom može doći bolje, nego li je sada!

GOVOR

zastupnika Spindića u sjednici carovinskoga vjeća od 13. decembra pri razpravi o iznimnom stanju u Pragu.

(Najprije govori hrvatski, zatim nastavlja njemački.)

Visoka kućo! Nakon 25 godina opot imademo iznimno stanje u Češkoj i to izrazito iznimno stanje. Naglasim riječ „izrazito“, jer ima i drugih iznimnih stanja. Ako se n. pr. ugovori i zakoni drže (Tako je to), ako je jedan narod razkomadanje prije komada, da ga već to razkomadanje priče u duševnom i materijalnom razvoju, tad je i to takodje jedno iznimno stanje. Ako dvie pokrajine toga naroda no imaju niti na papiru konstitucionalizma, dok se drugo dvie narodnosti u tih obli pučinjahn bare za premoć, tad je i to iznimno stanje. Kad se je zadnjih desetljeća jednu

kraj toga naroda odolepio od matero zemlje, to se jedan grad toga naroda proglašuje preporicom medju tim narodom i jednim drugim, a ovaj drugi sam vlada, dočim se prvi i svoj na svomu jedva trpi, tad je i to takodjer iznimno stanje. Ako je mati zemlja barom po jasnom slovu zakona u nekih poslovih samostalna, a ipak i u tih poslovih ovienau u drugih dimbonika, ako je jedan dio toga naroda od matero zemlje odtrgnut, makar da i novi zakoni kažu, da s materom zemljom mora biti spojen, i to tako, da i vlada matero zemlje nosi naslov toga diela, tad ja i to iznimno stanje. Ako usprkos II. i III. članka temeljnoga državnoga zakona državljeni ovo monarkije nisu jednaki, ako službe obavljaju većinom samo osobe nekih narodnosti, ako se usprkos članka XII. temeljnoga državnoga zakona državljanom pridiču država stvarati i skupštine držati, ako se usprkos članka XIX. temeljnoga državnoga zakona ne dozvoljava državljanom, da svoje mnenje izriču slobodno u zakonu propisanih graničah, to se novine plieno makar i radi pukih činjenica, dok usprkos članka XIX. temeljnoga državnoga zakona narodi ne sađu da nisu jednaki, ako im se ne daju erodetva, da se nasobrazuju u materijem jeziku, voš se njihov jezik i narodnost tlađi, sad je to takodjer iznimno stanje.

I kad se to događja, tad se mora rudi, da ima i neizraženih iznimnih stanja, i da se u istom iznimnom stanju manje ili više nalaze Slavani ove monarkije (Živahno odobravanje), a da se politično s jedno strane Česi na sjeveru, a s drugo strane Hrvati i Slovenci, na jugu nalaze u istom stanju. (Živahno odobravanje i pljeskanje).

No smijem danas o tom neizraženom iznimnom stanju u ovoj razpravi govoriti, Raspravljamo ovdje o imenovanom iznimnom stanju, to sa mora rudi, da se slavi sada dvadesetpetogodišnji jubilej iznimnoga stanja (Veoama dobro!), jubilej, što ga je započelo Taafsovo ministarstvo, pa da ga nastavi ministarstvo Windischgratzovo.

Razlozi, koje se navadja za ovo iznimno stanje, jesu ovi: Prokrajši štampom i u skupštinah protiv vjerskih istanovam i kao posljedak toga izkaza protiv katoličkoj orkvi i njezinu obrudu i drugo protiv socijalnim stališom i kao posljedak rušenja javnoga poredka i mira; treće protiv narodnostim i kao posljedak zagroženju sigurnosti osobne i vlastitičva; a time u i savezu takodjer i ulična demonstracija; četvrto protiv zakoniti vlasti i kao posljedak preziranje oblihtih i protivljenje protiv njihovim organom; napokon protiv monarhiji i kao posljedak najvažnijih izkazi veloidajničko težnje.

Gospodo moja! Ja sam u jednoj javnoj odobraci sjednici za iznimno stanje cijelo vrijeme pazljivo pazilo, te si sve slučajev zapamtio, koje bilježeš na papiru, koje u glasi, koje se je tu uvelo, a da se podkripi iznimno stanje, e kojih se jedan dio česka naroda okrivljuje.

Htjedoh povući pripodobu između odoobracah, koji vladaju u jednom dielu Česke i odnošajah, koji vladaju u drugoj jednoj zemlji, u Primorju. Neke sam si teško otužbah sastavio i htjedoh danas o tom govoriti.

Nu svjetovahu me, da od toga za danas odustanem, i to e toga, jer bi mi se oduzelo rief. Premda sam sada čuo, da su se stavljale pripodobu između Galicije, odnosno poljskog kraljevstva i Česke, između Muravsko i Česke, između Irako i Česke, ipak se pokoravam. (Glas: Primorje!) O pripodobu između Primorja i Česke ne smije se za danas govoriti kod ove zgodu. Kadje popuštam i toliko radije, jer mi je gradivo nešto obaeznije i jer saznajem, da će još mnogi govornici izameno govoriti.

Jedno ću pak opaziti: da imam ovdje gradiva za pojedine točke, te si pridržajem, da iznesom i to gradivo kojim drugom zgodom, pri razpravi o provizoriju. Imam kod gradivo pod točkom I. izgredu protiv vjerskim ustanovam i kao posljedicu izgredu protiv katoličkoj orkvi i njezinim obrudom. Sabrao sam takodjer gradivo, koje se odnosi i na izgredu protiv društvenim stališom i narodnostim, a kao posljedicu narudonje javnoga poredka i reda i zagroženje osobne sigurnosti i vlastitičva (Zastupnik dr. Gregorec: U Primorju!), naravno, uvijek u Primorju.

Sabrao sam si materijal takodjer o svih onih uličnih demonstracijah, kojih sam se sjetio i koje su se osobito u zadnje vrijeme dogodile, te si pridržajem, da i u jednom zgodom iznesom. Imam ovdje napokon nešto gradiva o izgredih protiv zakoniti vlasti, te si pridržajem takodjer drugi put o tomu govoriti, tu imam takodjer gradivo, odnosno se na izgredu protiv monarhiji i štampom i u skup-

štinah, a ja si pridržujem i to takodjer jednom izniti. Imam nadalje gradiva o veoma važnih izgredih veloidajničko težnje to si pridržujem i to gradivo upotriobiti, ali već sada opazim, da za to kao dokaze imam kod kojih tiskano kolu u Italiji, toll u Primorju, nadalje imam zemljopisne karte, slučajev, koji će dosta i preko dosta dokazati, kakovih izgreda ima u onoj zemlji, u kojoj ne biljše do sada proglašeno nikakovo iznimno stanje. Ipak će mi ovom zgodom biti nešto dozvoljeno spomenuti.

Podpredsjednik dr. Kathrein (predsjedajući): Neke mi dozvoli gospodina zastupnik, da ga sjetim, da mi danas imademo iznimne odredbe za Prag na dnevnom rodu. (Zastupnik dr. Gregorec: To otome i govori!) Molim, da mi pustite, da govorim i Zao mi je, što ne mogu gospodinu govorniku dopustiti, da sada ovdje iznosi odnošaji u Hrvatskoj i Istriji (Odobraci). (Zastupnik dr. Brzard: Nepla sloboda, govora i sloboda govora za ministarstvo i zastupnike.)

Štim! Zaieta ja štitim slobodu govora u potpunom obsegu i rado na sve strane, ali ja ću i moram kad predjedatelj kuda na to paziti; da se ovdje govori o predmetu uvijek prema poslovnom redu. Gospodinu zastupnik u pako govorio e Istri i Dalmaciji, a ja to ne mogu dopustiti, pošto sada raspravljamo samo o iznimnom stanju u Pragu.

Zast. Spiničić: Gospodino predsjedniče, ja sam već prije opazio, da si pridržajem ovo gradivo, koji drugi put izniti, to da se pokoravam savjetu s nadležne strane, jer mi se zagrozilo, da ćo mi se oduzeti riefi (Čujte! Čujte!) Samo kažem, da nešto ipak mogu opaziti, i to obzirom na to, što, se je pogledom na to u odboru za iznimno stanje govorilo. Ne mogu se niti se hodu s njegovom proizvišnosti ministrom za unutarnje poslove pripraviti, koji je danas tako vesela lica (Veoama dobro!) govorio; te je našao i na poduke. Drugoj gospodi propuštam, da se e njim, prepriu.

Jedno će dozvoliti njegova proizvišnost i gospodini predjedatelj: da se e nokimi opazakami osvrnem na njegove riefi, koje je izrekao u odboru.

Kad je naime g. zastupnik dr. Pačak iznesao neke činjenice iz Primorja, gosp. ministar za unutarnje poslove spomenu, da mu je veoma dobro poznato (Čujte! Čujte!) da se tiskopis na izvještna dva dana u godini u Tratu diela, da ovi tiskopisi potiču iz Italije (Čujte! Čujte!). te se na ovaj ili onaj način doneu u Trst, gdje ih dieli jedna osoba, koja je sada zatvorena.

Gospodo moja! Morao sam se snebiti, ali kad sam ovo čuo. Jer tiskariće mogu u Italiji biti tiskane, premda nose datum Trsta, to se reč bi tamo i tiskaju, ali ne mogu naći oznake, da ih samo jedno čeljadie dieli i smu u jednom gradu, u Tratu. Ministar unutarnjih posla mogao bi jedino tim izpričati u ovoj stvari, što je samo krakoo vrime ministar unutarnjih posla, te su mu nepoznati odnošaji u Primorju. Ali moram se tim više snebiti, kad se je i njegova proizvišnost g. prof. Franjo Coronini u ovoj stvari javio za rief, te je sve potvrdio, što je ministar kazao, to još dodao, za su navodi g. zastupnika Pačaka sumnjionje, to ih je odbio kao sumnjionje, pri čem je naglasio, da se mora respektirati i narodni osjećaj Talijana.

Gospodo moja! Pošto je nešto drugo narodno čuvstvo, a opet nešto drugo identizam. (Poevo pravo!)

Ja sam za svoga 18 godišnjega službovanja kao profesor, kao izpitni komisar i kao kotarski školski nadzornik dovoljno dokazao, da ja to narodno čuvstvo i kod Talijana znamo štovati.

Ali pošto je nešto drugo, kako rekoh, narodno čuvstvo s drugo opet identizam. Narodno čuvstvo ne toži preko granicah monarkije, ono ne ide za tim, da ugubi jezik drugih, da vlastiti svoj jezik uvede u škole drugih, i da vlasti jezik uvede u orkve drugih, a jezik drugih naroda da iz škole iz škole, iz orkva, iz trada, nebi li tobož time dokazao, da su primorske pokrajine talijanske pokrajine; za tim narodno čuvstvo ne ide, gospodo moja. Jer baš svim tim, što se ovdje označuje narodnim čuvstvom, kreš se samo put identističkim idejam.

Ja sam si iz svega toga stvorio osvjedočenje, da se uzrok, što je u kraljevini Českoj proglašeno iznimno stanje, ne ima tražiti u izgredih protiv katoličkoj orkvi, niti u izgredih štampe, niti u izgredih protiv društvenim stališom, protiv narodnostim, protiv monarkiji.

Jer da su tomu u istinu ti navedeni uzroci, onda bi iznimno stanje već davno bilo moralo biti uvedeno u drugoj zemlji,

u primorskoj pokrajini. (Tako je!) Stvorio sam si uvjerenje, da se taj uzrok ima tražiti negdje drugdje. Jer da tomu nije tako, ako se je u pojedinih slučajevih protiv orkvi, protiv pojedinih stališom, protiv narodnostim ili protiv državi, što dogodilo, tada se je moglo lahko kazniti pujeđino, a nipošto se nije imalo kazniti iznimnim stanjom stotino hiljada stanovnika, koji stajinjaju sruo toll važnoga i po monarkiju zaslužnoga narodnoga plemena. (Odobraci).

Pravi uzrok, kako rekoh, ima se u posve našem drugom tražiti. Od vjekovah amo i sad još uvijek se ide za tim, da se okrine prava toll česka kola hrvatskoga i slovenskoga naroda; ide se za tim, da se ovo narode raznarodi. (Tako je!) Od vjekovah, amo i sad uvijek još nalazi se ljudi, koji se ovim težnjam opiru, ali kao što od vjekovah, tako se i sada protiv onim postupa, koji se otvoreno i odrešito opiru tomu raznarodivanju, na što ih ovišaju pravo, tako po Bogu i prirodu.

Pa tako se i sada postupa; avikoliki nastavi novijega vremena, izuzamši onaj slučaj, Beljohovskoga i Belkrodijsa, a donedavno Hohenwarta, išli su za tim, da narodni svetac Čehah s jedne strane, a govori Hrvata i Slovenaca s drugo stranu natrag potianu.

Schuerling i Benst, Aueraporg i Taeflo imali su istu težnju; to samo u toj težnji imali se tražiti pravi uzrok iznimnog stanja u jednom dielu Česke. Ustalo se radi toga protiv jednom dielu Česke, za da se skući narodni svetac česka naroda i apriodi opiru u burbi za svoja svota prava. Kad se je prof. Taeflo u skinalu koprenu njez, kad je česki narod uvidio, kamu ga njegov vladni sustav vodi, kad je česki narod drugo zastupnike ovamo poslao, kad je punktočije proglašio kobajmi i jedan diel onih, koji su okolo njih radili, kad je on već sva sredstva bio upotriobio protiv českomu narodu i njegovim zastupnikom, pa sve to nije pomoglo, onda je on nad srom česka naroda proglašio iznimno stanje. (Povladljanje). On je započeo, a Windischgratzo tako ga je nastavio, da politeno u nasad sviest česka naroda.

Ja sam si svjestan, da ministarstvo cijla zgodu neće poluđiti. Kad biste bili mogli pozorno slušati sve dokaze, što ih ovdje pred sobom imam, vi biste bili došli u škripac, da ili glasujete protiv iznimnom stanju, ili da pozovete vladu, neka iznimno stanje takodjer proglaš nad drugom jednom zemljom, gdje se puno gorih stvari zbiva, nego li je čak i ono, što se je kod Choděri u Pragu dogodilo. No ja nisam ni za iznimno stanje u Českoj ni u Primorju, jer sam uvjeren, da se svi i drugim sredstvom uređiti dade, a to sredstvo jest pravdišost (Odobraci) i pljeskanje), zakonito izpunjenje opravdanih zahtjevah česka naroda.

Ako li hoćete imati mir i poredak, ako li hoćete da imate sigurnost osobe, zadovoljstvo štavih naroda, a vi se onda postavite na stanovite pravdišosti, koje je utemeljeno u ugovorih i zakonih, pa će mir i poredak opet nastupiti (Odobraci).

Ja želim, da se izpune pravedi zahtjevi česka naroda, a jer su iznimne odredbe upravljene protiv tim željam, to čemo ja i moji drugovi glasovati protiv tomu iznimnom stanju (Odobraci), a isto tako i protiv naredbi, kojom se ukidaju porotni sudovi.

Neću da odviše duljim, gospodo moja, ali jednu opazku moram ipak uđiniti. U izvješću govori se o prietrah od straha i koricih proizvišnih pravdiših. Govori se ipak samo o mogućnosti takovih pravdiših. Kod nas, gospodo moja, ubstoji nešto posve drugo. Ta kod nas se o neprietrah pravdiših ne može ni govoriti, kod nas se prietrahom pravdišicu šikom otvaraju vrata.

Ovo poznao je priznao sama o. kr. vlada, kada za stanovite parnice vrlo često delegira drugo sudove i to sudove u Gradou, Innsbruku i Beču.

Mi imamo tri porotna sudišta, u kojih je veika većina pučanstva, to jest slavensko pučanstvo, u najboljom slučaju zastupano samo jednom sedamim. U Gorici na pr. na 38 porotnika dolazi 31 Talijan, a samo 5 Slovence. Prispodobite to s brojem pučanstva, koji dopušta, da stranački kolovodje drugih narodnostih kao porotnici sude Slovincem i Hrvatom. Događja se, da se odvjetnici pozivlju: patriotički, partijacki, da uvoga ili onoga Slovence odauđu. (Čujmo! Čujmo!)

Mi vam možemo više takovih parnicah navesti, kao što je slučaj glede Podgora, slučaj glede lista "Suda" sa jednim profesorom, slučaj se listom "Il Rinnovamento", slučaj se jednog kotarskog listnika u Gorici, to drugih takovih slu-

java u Rovinju i Tratu. Nu neću da tim duljim, već ću samo još reći, da ni za drugo narodu, kojom se običavljaju porotni sudovi u Pragu, ne glasujem; a to za to ne, što nije navoden nijedan temeljit razlog, zašto je to utinjeno, već dopuđeo ću sam, da upravo dotični porotni sudovi kao i u obće sudovi uživaju najbolji glas. Kod nas u ostalom valjalo bi, gospodo moja, i porotno i mnogo drugo sudore preustrojiti, ako se hoće, da se jednako uvede pravica (Živahno odobravanje). Govornici su mnogih stranu dočitaju.

Govor zastupnika Spiničića

izređen u sjednici carskoga vijeća od dne 14. t. m. prigodom razprave o iznimnom stanju u Pragu i okolici.

Juđer je njegov proizvišnost prof. Fran Coronini kazao nekoliko riefi, na koje mu nisamioo dugo ostati dužan, to ću se danas ograničiti samo na stvarne izpravke.

Njeg. proizvišnost kazala je najprvo, da sam ja podnio pritužbu protiv talijanskomu pučanstvu Primorja, drugo, da sam se čudio, što se je njegova proizvišnost zauzela u odboru za čast i glas onih, koje imado takodjer čast zastupati, dakle proizvišnost kod svake prigode vrlo topla zauzela takodjer za protibko slavenskog pučanstva, koje imadom čast ovdje zastupati. Četrtri, da sam ja držao govor za iznimno stanje u Primorju; i napokon pako govorila je njeg. proizvišnost o tom, da je on dobar Austrijanac a tim i biradi njegov. proizvišnosti.

Stvarno ispravljam, da nisam požrio pritužbu protiv talijanskomu pučanstvu, protiv štavih pučanstva. Ja bih bio to izrično naglasio — što mogu pismono dokazati — da mi se je dovoljno otkako govoriti, kako sam to želio. Krievja, što toga nisam učinio, leži na onih, koji se priprietili, da nisam govorio, kako sam želio.

Drugo, ispravljam stvarno, da nisam kazao, da sam se čudio, što se je njegov. zauzela u odboru za čast i glas svojih birada. Ja sam kazao, da sam se snebivao kadno je riefi gosp. ministra unutarnjih posla o iređenti potvrdio, a navedeno činjenice dra. Pačaka kao sumnjionje označilo i odbio, naglasiv pri tom narodno čuvstvo. To opetajam, i sada i ja se snobivam i sada.

Treće ispravljam stvarno, da nisam kazao, da se nobi bila njegov. preuz. gosp. prof. Fran Coronini sa protibko slavenskog pučanstva zauzela. Njegova krievja nije box dvojbje, što je položaj Slavona u Primorju udrojan, što nenitvanj Slavenci skoro nikakvo državnaško pravo.

Četrtri ispravljam stvarno, da nisam govorio za iznimno stanje u Primorju. Kazao sam, a to ću prigodom i dokazati, da je u Primorju gore, nego li u Českoj, a tko pozna tamošnje odnošaji, te je voljan za iznimno stanje u Pragu i okolici glasovati, mora se naći prug pitanjam: ili glasovati protiv nametnutom stanju u Českoj, ili pako od vlade zahtjevati, da proglaš iznimno stanje u Primorju (Dobro!) a koliko ja znam (Zastupnik Luzačta bita se govorniku) glasovati č. g. Luzačta i g. prof. Coronini za iznimno stanje u Českoj; bar poslednji je to isjavio.

Naglasio sam takodjer izrično, da neželim iznimnoga stanja niti u Českoj niti u Primorju, dopuđo navoo sam takodjer sredstvo, kojim bi se odnošaji mogli promijeniti, a to je pravica za sve.

Peto, ispravljam stvarno, da nisam o patrijetizmu njegov. profa Coroninina niti njegovih birada niti riefi kazao, to da sam o iređentizmu i iređenti Primorja govoriti hotio. Isto sam i naglasio, i da si to amtram svotom dužnosti kao zastupnik Hrvata i Slovenaca, i kao vjoran priština prujamno dinastije i našo državo, i ako Bog dade to ću i uđiniti bez obzira da li je to komu drugo ili nije. (Odobraci).

DOPISI.

Iz Puljsčine. (Uđitojske plače). Danšnji dan svi stališi nastoje, da se poboljša njihov materijalno stanje, a tim u isto vrijeme i moralno. U istinu pomoglo se je rasudi, neklijim više, drugim manje, pa u zadnje vrijeme ponešto bar i avođeničkom, zato nije pravedi e čovjekoljubivo, ako se ne pomogne i uđitojskomu stališu u Istri? Uđitoj se neprestano muđi i trudi za drvo i kameno, da u mladim naradžu pošije klicu znanja, poštenja i znanja, dakle sve ono, što mora roditi dobrim, koristnim i plemenitim plodom za

